

**Handboek
de Bibliotheek
*op school vo***

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 De Bibliotheek <i>op school</i>	4
1.3 Leeswijzer	5
2. Starten met de Bibliotheek <i>op school</i>	6
2.1 Voorwaarden voor een goede samenwerking	6
2.2 Planmatig samenwerken	8
3. Bouwstenen de Bibliotheek <i>op school</i>	10
4. De rol van de leesmediaconsulent binnen de Bibliotheek <i>op school</i>	23
5. Het netwerk van de Bibliotheek <i>op school</i>	24

Colofon

© Stichting Lezen (2024)

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek *op school* (Stichting Lezen/KB, de nationale bibliotheek). Dit handboek is ten dele gebaseerd op het *Handboek De Bibliotheek op school po*.

Auteur: Lotte de Ruiter (Probiblio)

Met bijdrage van: Bart Drogers (Stichting Lezen), schrijver van het *Handboek De Bibliotheek op school po*.

Met medewerking van: Caroline Heijer (Stichting Lezen), Marleen Wijnen (Stichting Lezen), Femke Manger (KB), Geert-Jan Davelaar (Probiblio), Anneke Tiddens (Biblionet Groningen), David Rozema (Probiblio) en Maartje Kok (West-Friese Bibliotheken)

Redactie: Loren Snel (Stichting Lezen)

Vormgeving: Ingrid de Jong (Cubiss)

Omslagfoto: Annemarie Terhell

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Dit handboek is een update van de *Leidraad voor bibliotheken en provinciale ondersteuningsinstellingen* (2018) en geschreven op basis van het handboek *De Bibliotheek op school voor het primair onderwijs* (2023). Dit document is voor professionals die lokaal en provinciaal op strategisch en tactisch niveau betrokken zijn bij de Bibliotheek op school in het voortgezet onderwijs (vo). Het handboek geeft houvast bij het opstarten van nieuwe samenwerkingen door een uitwerking van de bouwstenen en het toelichten van de onderlinge samenhang. Verder beschrijven we hoe de aanpak kan worden doorontwikkeld door de invulling van de rol van de leesmediaconsulent. Tot slot wordt het netwerk waarbinnen de Bibliotheek met de aanpak werkt in kaart gebracht.

De leesvaardigheid van kinderen en jongeren daalt al een paar jaar, zo blijkt uit internationale vergelijkingsonderzoeken ([Pisa 2023](#), [Pearls 2023](#)). 33% van de 15-jarigen loopt een aanzienlijk risico om laaggeletterd te worden. Ook de taalvaardigheid van kinderen en jongeren staat al een tijdje onder druk. Bij aanvang van de basisschool hebben veel kleuters al een achterstand van 2.000 woorden.

Iets meer dan de helft van de leerlingen gaat na groep 8 naar het vmbo. Een deel van deze leerlingen heeft een achterstand op het gebied van taalvaardigheid. Daarom zet de Bibliotheek op school vooral in op samenwerking met het vmbo: hier lopen leerlingen de grootste kans om de school laaggeletterd te verlaten, en met een achterstand aan een (mbo-)vervolgopleiding te beginnen. Met reeds 2,5 miljoen laaggeletterde volwassenen in Nederland is het de uitdaging om deze trend te stoppen.

In tijden van dalende leesmotivatie en toenemende laaggeletterdheid wordt de Bibliotheek op school op steeds meer scholen ingezet als noodzakelijke leesbevorderingsaanpak. De expertise van de Bibliotheek op het gebied van leesmotivatie en collectie vormt voor docenten een waardevolle aanvulling. Lezen is essentieel voor de taalontwikkeling, en een voorwaarde voor burgerschapsvorming en het vergroten van kansengelijkheid.

De Bibliotheek op school vo maakt deel uit van de doorgaande lijn van 0-20 jaar op het gebied van lezen en digitale geletterdheid. Deze doorgaande leerlijn bestaat uit een opeenvolging van verschillende aanpakken, met een infrastructuur voor lokale, provinciale en landelijke ondersteuning: BoekStart in de kinderopvang, en de Bibliotheek op school in het primair onderwijs (po), het voortgezet onderwijs (vo) en het beroepsonderwijs.

1.2 De Bibliotheek op school

Meer kinderen aan het lezen krijgen én houden. Dat is de ambitie van de aanpak van de Bibliotheek op school. Nauwe samenwerking tussen bibliotheken en scholen, gebaseerd op gezamenlijke visie en met een bewezen effectieve structurele en planmatige aanpak via de bouwstenen, brengt deze ambitie binnen handbereik.

De aanpak de Bibliotheek op school richt zich op leesmotivatie, fysiek en digitaal lezen en digitale geletterdheid (mediabewuste informatievaardigheden). Afhankelijk van de gedeelde doelstellingen, behoefte van de school en mogelijkheden van de Bibliotheek kan er op deze onderwerpen worden samengewerkt. Samen werken school en Bibliotheek aan een leescultuur, in de kerndoelen ook wel 'leesomgeving' genoemd. Deze wordt verwezenlijkt met de inzet van deskundige leesmediaconsulenten, met rijke (digitale) boeken en teksten, een goede (digitale) leesomgeving, dagelijkse leesactiviteiten en (na)scholing van docenten. Daarnaast kan de Bibliotheek ondersteunen bij de ontwikkeling van digitale geletterdheid, met name mediabewuste informatievaardigheden, op basis van een mediaplan.

In dit handboek staat het lezen centraal, maar is de link met digitale geletterdheid wel aanwezig, in het bijzonder met het onderdeel mediabewuste informatievaardigheden.

Er is sprake van een Bibliotheek op school wanneer de samenwerking is opgebouwd uit lokale varianten van onderstaande bouwstenen:

- **Netwerk & Beleid:** op strategisch niveau samenwerken met belanghebbende partners in een leesbevorderingsnetwerk, waarbij de gezamenlijke ambitie middels beleid wordt geborgd.

- **Expertise:** organiseren van deskundigheidsbevordering voor bibliotheekpersoneel en docenten uit het netwerk. De deskundigheid is er (mede) op gericht om de leescultuur op school te verbeteren.

- **Leesomgeving & Collectie:** aanbieden van een kwalitatief hoogstaande, op de doelgroep toegesneden en actuele collectie (digitaal en fysiek), met aandacht voor rijke teksten. De samenwerking biedt een aantrekkelijke leesomgeving in de vorm van een schoolbibliotheek en een plek om rustig te lezen.

- **Lees- en mediaplan:** op tactisch niveau samenwerken volgens een doelgerichte, planmatige leesbevorderingsaanpak, als onderdeel van het lees- of taalbeleidsplan van de school.

- **Activiteiten:** organiseren van activiteiten rond leesbevordering en leescultuur, waaronder aansluiten bij jaarlijks terugkerende landelijke leesbevorderingscampagnes, om dagelijkse aandacht voor lezen en voorlezen te bevorderen.

- **Monitor:** uitvoeren van kwalitatief en kwantitatief (monitor)onderzoek om inzicht te geven in de opbrengsten van de tactische samenwerking, en om de resultaten te kunnen koppelen aan het leesbeleidsplan.

- **Digitale diensten & Privacy:** actief inzetten van digitale ondersteunende diensten voor de school zoals een uitleensysteem, digitale bronnen via websites zoals jeugdbibliotheek.nl, en apps zoals de online Bibliotheek.

Specifiek voor de Bibliotheek is er aandacht voor de volgende bouwstenen:

- **Logistiek:** organiseren van centraal aangestuurde afhandeling van (digitaal) leenverkeer van boeken, van promotiematerialen en administratie.

- **Exploitatie:** inzichtelijk maken van de exploitatie van de leesbevorderingsaanpak voor belanghebbende samenwerkingspartners, met behulp van een exploitatiemodel.

- **Marketing & Communicatie:** promoten en positioneren van de Bibliotheek *op school* bij het onderwijs, ouder(s)/verzorger(s), het publiek, de (lokale) overheid en andere samenwerkingspartners, daarbij gebruikmakend van de landelijke huisstijl om tot een uniform verhaal en een landelijke uitstraling te komen.

Bovenstaande bouwstenen zijn op pagina 8 in samenhang weergegeven als de kwaliteitscyclus van de Bibliotheek *op school*. De cyclus is opgebouwd aan de hand van de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act). Voor de uitvoering van de kwaliteitscyclus worden tools gebruikt uit de bouwstenen Leesplan, Activiteiten, Monitor en Netwerk & Beleid.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 bespreken we de voorwaarden waaraan de Bibliotheek zou moeten werken in de aanloop naar de implementatie van de aanpak de Bibliotheek *op school*. De bouwstenen Netwerk & Beleid en Expertise staan hierin centraal.

Hoofdstuk 3 vormt de kern van deze handleiding; hierin worden de verschillende bouwstenen ingevuld volgens de landelijke normen. Daarbij is er aandacht voor uitdagingen en oplossingen per bouwsteen.

Met hoofdstuk 4 schetsen we hoe de aanpak kan worden doorontwikkeld op basis van de rol van de leesmediaconsulent.

Hoofdstuk 5 geeft een beeld van het netwerk waarbinnen de Bibliotheek opereert wanneer er gewerkt wordt met de aanpak de Bibliotheek *op school*.

Er wordt regelmatig verwezen naar de toolkit van de Bibliotheek *op school*. De toolkit is te vinden via deze link naar de website pro.debibliotheekopschool.nl. Via het dropdownmenu 'Toolkit' is voor elke bouwsteen een aparte pagina te raadplegen. In verband met mogelijke wijzigingen en updates zijn in dit document geen directe links opgenomen naar webpagina's of documenten, maar verwijzen we direct naar de toolkit. Daarnaast wordt via links verwezen naar documenten op de website van Stichting Lezen.

2. Starten met de Bibliotheek op school

Er is een aantal redenen om te starten met samenwerken met het voortgezet onderwijs via de Bibliotheek op school vo:

1. **Het is een bewezen aanpak.** Alle elementen om succesvol impact te maken zijn aanwezig. Door de samenwerking met de school wordt de leesmotivatie van de leerlingen vergroot, en dit levert een bijdrage aan het bestrijden van laaggeletterdheid. Zie ook de factsheet *De Bibliotheek op school voortgezet onderwijs 2022* op www.lezen.nl.
2. **De aanpak bereikt alle leerlingen.** Zowel niet-lezers, aarzelende lezers als fanatieke lezers. Deze doelgroep van 12- tot 18-jarigen is buiten school lastig te bereiken voor bibliotheken.
3. **De aanpak is landelijk.** Hierdoor is er veel kennis, onderzoek en materiaal beschikbaar om te helpen de aanpak goed door te voeren.
4. **De aanpak biedt kaders én ruimte voor maatwerk.** De verschillende bouwstenen worden ingevuld aan de hand van de situatie binnen de Bibliotheek en school. Samen wordt bepaald waar de behoeftes liggen en hoe de bouwstenen hier invulling aan kunnen geven. Daarbij wordt rekening gehouden met haalbaarheid en betaalbaarheid.

Verskil tussen primair en voortgezet onderwijs

Het grootste verschil tussen het primair en het voortgezet onderwijs is de complexiteit van de organisatie. Bij het voortgezet onderwijs zijn er verschillende niveaus zoals vmbo, havo en vwo en zijn de docenten opgesplitst in secties per vak. Ook zijn middelbare scholen vaak een stuk groter dan de basisscholen.

Een ander verschil is het doel van het lees- en taalonderwijs. In het po zijn leren lezen, leeskilometers maken en daarmee leesmotivatie een belangrijk doel. In het vo is lezen daarnaast ook een belangrijke randvoorwaarde van het schoolsucces van de leerlingen. De vernieuwde kerndoelen bij het vak Nederlands (die in 2023 in conceptvorm werden gepresenteerd) bouwen voort op die van het po. Vanaf de derde klas in het vmbo en de vierde klas in havo/vwo wordt begonnen met de doelen van het eindexamen (de eindtermen). Voor de onderbouw zijn de nieuwe kerndoelen opgedeeld in de domeinen communicatie, taal en literatuur. Kijk voor de actuele kerndoelen op de website van het SLO: [Actualisatie kerndoelen Nederlands | SLO](#) en [Actualisatie kerndoelen digitale geletterdheid | SLO](#)

Een laatste verschil is de rol van de gemeente. Die is voor het vo beperkt tot het gebouw en de omgeving van de school. Toch kan de gemeente vanuit andere beleidsterreinen een rol pakken, zoals in 2.1. besproken zal worden.

2.1 Voorwaarden voor een goede samenwerking

Hieronder beschrijven we een aantal voorwaarden waar de Bibliotheek samen met haar netwerkpartners aan zou moeten werken om een goede basis te leggen voor nieuwe de Bibliotheek op school-locaties voor het voortgezet onderwijs.

Intern bij de Bibliotheek

De Bibliotheek op school is nooit het resultaat van één enthousiaste leesmediaconsultant, manager of ondernemende directeur. De aanpak vraagt om meerdere betrokken en deskundige medewerkers op strategisch, beleidsmatig en uitvoerend niveau binnen bibliotheken. Eveneens relevante betrokken partijen zijn de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) en landelijke organisaties die werken aan de maatschappelijke opgave 'Geletterde samenleving' uit de Netwerkagenda van het Bibliotheekconvenant. De Bibliotheek op school wordt gebouwd door de hele bibliotheekorganisatie: de directeur, het management en programmaleiders en specialisten op het gebied van financiën, hrm, marketing, collectie, ICT, logistiek, front office, onderzoek en educatie. Een sterk bibliotheekteam is in staat om zijn rol als samenwerkingspartner van het onderwijs waar te maken.

Extern netwerk tussen Bibliotheek, onderwijs en gemeente

Een randvoorwaarde voor het succes en het financieel en inhoudelijk borgen van deze aanpak is een sterk netwerk tussen Bibliotheek, onderwijs en lokale overheid. Dit begint op strategisch niveau tussen directie, schoolbesturen en wethouder. De gemeente is niet verantwoordelijk voor het voortgezet onderwijs. Echter, het gesprek over visie en beleid kan wel gaan over het voorkomen van laaggeletterdheid, het vergroten van kansen op schoolsucces en arbeidsmarkt, en het verminderen van kansenongelijkheid en armoede. De bibliotheekdirecteur neemt het initiatief tot overleg met betrokken partijen met als doel om gezamenlijk tot overeenstemming te komen over een:

- visie op lezen en digitale geletterdheid/digitaal burgerschap,
- visie op het voorkomen van laaggeletterdheid,
- intentie om te investeren in mensen en middelen,
- ambitie om per school de optimale Bibliotheek *op school* neer te zetten,
- strategie om dit te bereiken.

Er zijn verschillende tools die bij (de voorbereiding van) deze gesprekken kunnen worden ingezet zoals de infographic over lezen in het voortgezet onderwijs op www.lezen.nl, de brochure *Meer lezen, beter in taal - vmbo* - Stichting Lezen en het document *Opbrengsten en effecten de Bibliotheek op school po en vo*, hier te vinden op www.lezen.nl.

De afspraken op strategisch niveau resulteren in een meerjarige samenwerkingsovereenkomst tussen Bibliotheek, besturen/scholen en mogelijk gemeente. Ook een gemeentelijk convenant over het belang van lezen kan deze rol vervullen. Een gezamenlijk onderschreven visie en strategie bieden een sterke ingang om met alle scholen individueel om tafel te gaan en de inhoud voor hun optimale de Bibliotheek *op school* vast te stellen. Het traject van kennismaken tot daadwerkelijk uitvoeren vraagt tijd en geduld op alle niveaus. Het bouwen aan een netwerk, een gezamenlijke visie en een krachtige de Bibliotheek *op school* is een zaak van volhouden en vertrouwen.

Afspraken met de school

Wanneer de bibliotheekdirecteur op strategisch niveau via het netwerk de deuren van de school heeft geopend, wordt op tactisch niveau het gesprek gevoerd over de inhoud van de Bibliotheek *op school*. Dit gesprek, gevoerd door de educatiemanager of onderwijsspecialist, vindt plaats met de directeur en de taalcoördinator¹ van de school. Het wordt een gezamenlijke zoektocht langs vragen als:

- Wat speelt er op de school en in de omgeving waar de school staat?
- Wat is de visie van de school op lezen en taal, en de rol van leesmotivatie daarin?
- Hoe ziet de leescultuur eruit op de school?
- Welke ambities heeft de school op het gebied van leesbevordering?
- Waar kan de Bibliotheek ondersteuning bieden?
- Waar willen school en Bibliotheek naartoe groeien, wat is in deze samenwerking de ideale Bibliotheek *op school*?
- Hoe kan het draagvlak voor de aanpak binnen alle vaksecties worden vergroot?
- Wat zijn mogelijke gezamenlijke speerpunten voor het eerste jaar?
- Welke impact/doelen staan centraal op de langere termijn?
- Wat zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden?
- Hoe kan de schoolmediatheek ondersteunen bij het behalen van de ambities?

Deze vragen kunnen ook gesteld worden met betrekking tot digitale geletterdheid, indien de Bibliotheek de school hierin ook kan en wil ondersteunen.

Afhankelijk van de antwoorden op deze vragen ontstaat er aan elke gesprekstafel een passende variant met oog voor haalbaarheid en betaalbaarheid. Aan de hand van de bouwstenen van de Bibliotheek *op school* kunnen de Bibliotheek en school hun samenwerking invullen. De aanpak gaat uit van een langdurige samenwerking.

Omdat ook het draagvlak binnen de vaksecties erg belangrijk is voor het succes van de Bibliotheek *op school*, zal daar in een vroeg stadium over gesproken moeten worden. Wanneer dit draagvlak op uitvoerend, tactisch of strategisch niveau ontbreekt is er weinig kans op een succesvolle implementatie. Aandacht voor de drie basisbehoeften – verbondenheid, autonomie en competentie – kan hierbij waardevol zijn. Geef bijvoorbeeld de leesmediaconsulent tijd om te investeren in de relatie met de docenten, zorg dat docenten actief betrokken worden bij de keuzes die worden gemaakt (bijvoorbeeld naar aanleiding van de Monitor) en geef hen houvast bij het werken aan leesbevordering.

¹ - De taalcoördinator is de verantwoordelijke binnen de school voor het taal- en leesbeleid. In sommige scholen is hier een groep docenten voor verantwoordelijk. In dat geval is iemand binnen deze groep het aanspreekpunt voor de Bibliotheek. In dit document spreken we over een taalcoördinator.

Een andere belangrijke partij binnen de school, indien aanwezig, is de mediathecaris van de schoolbibliotheek. Het is belangrijk om de schoolmediathecaris vanaf het begin te betrekken bij de gesprekken en te kijken hoe de Bibliotheek en de mediatheek elkaar kunnen aanvullen.

Financiële afspraken

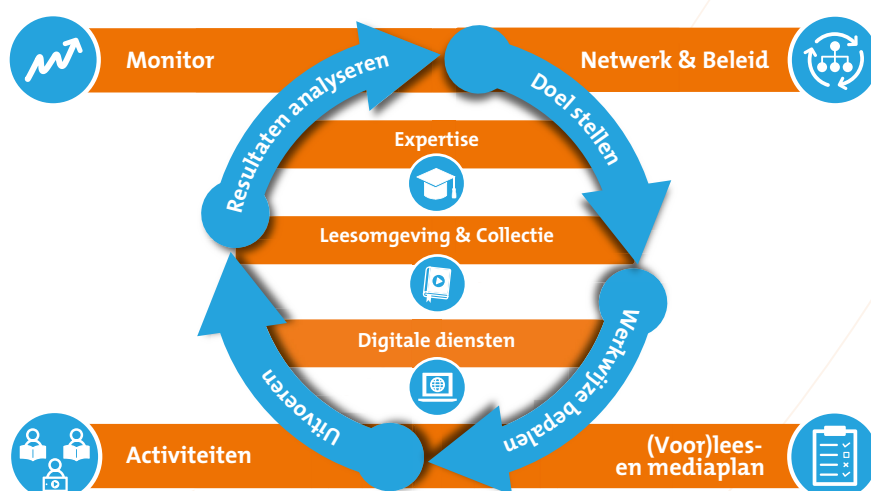
Het financieringsmodel is afhankelijk van de lokale invulling en kan per gemeente en zelfs per school verschillen. Vaak is de financiering al onderwerp van gesprek op strategisch niveau en onderdeel van budgetafspraken. Het is echter raadzaam het gesprek over de (jaarlijkse) kosten per school te koppelen aan de inhoud van de Bibliotheek *op school*.

Om antwoord te geven op de vraag met welke kosten je rekening moet houden op het moment dat je de Bibliotheek *op school* voor scholen in je werkgebied wilt toepassen, is een exploitatiemodel ontwikkeld (zie toolkit Exploitatie), waarin alle mogelijke kosten inzichtelijk worden gemaakt. Bibliotheken kunnen afwijken van de landelijke adviesnormen door eigen normen en tarieven in te voeren, bijvoorbeeld bij de loonkosten of de gemiddelde prijs per boek. Dit legt de basis voor de onderhandelingen tussen school en Bibliotheek over de wenselijke inhoud en levert een offerte op voor de school. De offerte geeft niet alleen de kosten voor het eerste jaar aan, maar ook die van de jaren daarna. Het opstartjaar is altijd duurder dan de daaropvolgende jaren zullen zijn. Op basis van deze offerte wordt de samenwerkingsovereenkomst nader ingevuld. In de toolkit Exploitatie vind je een toelichting op het exploitatiemodel.

2.2 Planmatig samenwerken

Om de beoogde impact te bereiken is een planmatige samenwerking nodig. De Kwaliteitscyclus van de Bibliotheek *op school* biedt hiervoor houvast. De kwaliteitscyclus werkt als volgt:

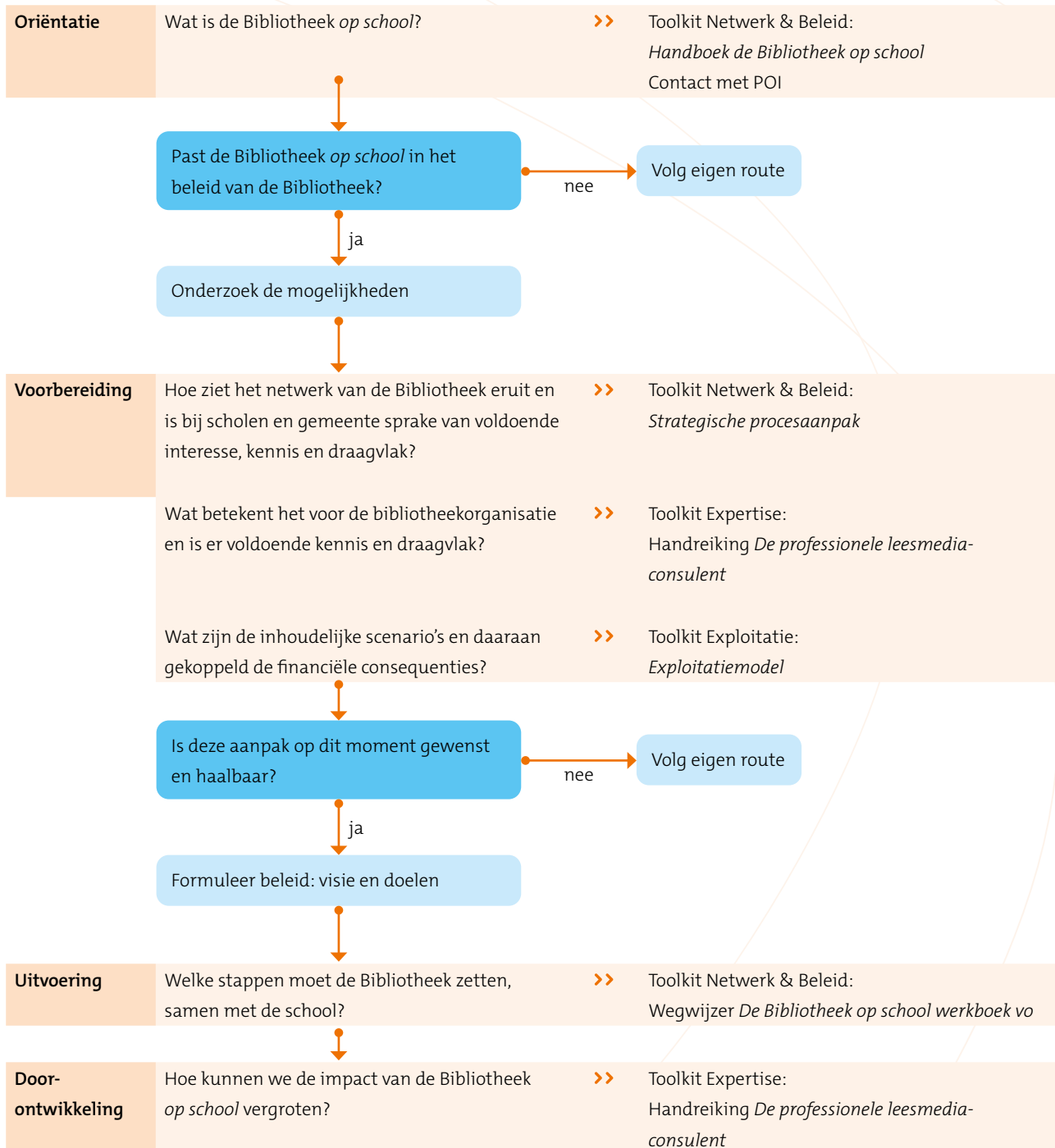
- Het begint bij de bouwsteen **Netwerk & Beleid**: hierin formuleert de school en de Bibliotheek een gezamenlijke visie op taal/lezen. Ook wordt in grote lijnen de samenwerking die hieruit voortvloeit en de intentie om die in het eigen organisatiebeleid op te nemen opgesteld en vastgelegd in een ondertekende overeenkomst tussen de betrokken partijen.
- Aan de start van de samenwerking worden de doelen bepaald voor het komende jaar in een **leesmediaplan** op basis van de resultaten van de monitor van het voorafgaande schooljaar. In het activiteitenplan wordt vervolgens uitgewerkt hoe deze doelen worden behaald.
- De **activiteiten** worden uitgevoerd door docenten met ondersteuning van de leesmediaconsulent. De resultaten van deze activiteiten komen terug in **de monitor**. Op basis hiervan start de cirkel opnieuw door nieuwe doelen te stellen voor het volgende jaar.
- Deze kwaliteitsaanpak zorgt ervoor dat samenwerking resultaten oplevert en een bijdrage levert aan de doelen van de school en de Bibliotheek. Het is gebaseerd op de PDCA-cyclus (Plan - Do - Check - Act), een veelgebruikt middel om de kwaliteit van werkzaamheden te verbeteren.
- De bouwstenen **Expertise**, **Leesomgeving & Collectie** en **Digitale diensten** in het midden van de cirkel zijn de randvoorwaarden waar de samenwerking mee wordt opgebouwd.

Stappen

Wie aan de slag wil met de Bibliotheek *op school* doorloopt een aantal belangrijke stappen. Elke lokale situatie vraagt om een speciale aanpak, waardoor elke Bibliotheek haar eigen weg bewandelt. In grote lijnen heeft elke directeur dezelfde routeplanner in handen. Hieronder staan de belangrijkste stappen op een rij, van oriënteren tot evalueren, met de ondersteunende tools en formats uit de toolkit van de Bibliotheek *op school*.

Samenwerken met meerdere scholen

Werk je als Bibliotheek samen met meerdere scholen volgens de aanpak de Bibliotheek *op school*? Dan is het belangrijk dat je per school bekijkt hoe je de bouwstenen invult. Bepaal wat de mogelijke scenario's kunnen zijn. Het leveren van maatwerk door invulling van school-specifieke dienstverlening heeft invloed op de organisatie van de Bibliotheek en de kostprijs van de samenwerking. Ga na welke onderdelen van de dienstverlening standaard geleverd kunnen worden aan alle scholen in het werkgebied voor een bepaalde prijs, en welke school-specifieke extra diensten kostendekkend en als maatwerk geleverd kunnen worden. Maatwerk vraagt om extra inzet vanuit de organisatie.

3. Bouwstenen de Bibliotheek op school

Dit hoofdstuk beschrijft de tien bouwstenen van de Bibliotheek *op school*. Allereerst komen de zeven bouwstenen aan bod waarmee de samenwerking met de school wordt ingevuld. Elke paragraaf bevat een beschrijving van de bouwsteen, uitdagingen die bibliotheken tegenkomen en mogelijke oplossingen, en een aantal nuttige bronnen. De laatste drie bouwstenen in dit hoofdstuk zijn ondersteunend aan de samenwerking en kunnen door de Bibliotheek worden ingevuld.

Netwerk & Beleid

Netwerken hoort bij gezonde bedrijfsvoering. Het is een strategische oriëntatie op toekomstig beleid: hoe liggen de kaarten van andere stakeholders, wat zijn hun belangen, in hoeverre komen die overeen met de belangen van de Bibliotheek, hoe waaien bepaalde winden in de politiek en de ambtenarij? Daar staat een interne oriëntatie tegenover: waar staat de Bibliotheek zelf voor, welke waarden staan voorop, welke competenties heeft de Bibliotheek in huis? Op basis van de beweging in de markt en de eigen wensen en kwaliteiten bepaalt de Bibliotheek haar strategie en beleid.

Samenwerking staat centraal binnen de Bibliotheek *op school*. Deze samenwerking wordt bij voorkeur verankerd in een stevig netwerk en passend beleid bij de verschillende stakeholders in dat netwerk: in ieder geval de Bibliotheek, het schoolbestuur of de school, en soms de gemeente. Daarvoor is het cruciaal dat deze stakeholders op strategisch niveau met elkaar in gesprek zijn en afspraken maken (zie ook hoofdstuk 2). Zonder het strategisch niveau loopt men risico dat belangrijke afspraken over geld en tijd op termijn niet standhouden.

Onder deze bouwsteen valt ook borging van de aanpak. Voor de Bibliotheek is een kwaliteitsaanpak ontwikkeld. Zie daarvoor de toolkit Netwerk & Beleid via deze link naar pro.debibliotheekopschool.nl. De aanpak helpt het beleid om te zetten in interne en externe werkafspraken. Regelmatige evaluatiemomenten maken hier in ieder geval deel van uit.

Aanbevelingen uit de praktijk

- Er is structureel contact met partners: gemeente, schoolbestuur, schooldirectie.
- De Bibliotheek *op school* is opgenomen in het beleid van de Bibliotheek, onderwijs en gemeente.
- Er is een samenwerkingsovereenkomst met scholen voor minimaal 3 jaar.
- Er zijn heldere verwachtingen over en weer, waarbij gestreefd wordt naar gedeeld eigenaarschap van de aanpak, op basis van gezamenlijke ambitie.

Relatie tot andere bouwstenen

De bouwsteen Netwerk & Beleid is verbonden met alle andere bouwstenen. Hij behoort namelijk terug te komen in het beleid van de samenwerkingspartners. Een bijzonder sterke relatie is er met de bouwsteen Exploitatie, omdat enerzijds de inhoudelijke afspraken bepalend zijn voor de benodigde financiën en anderzijds zonder financiële afspraken geen samenwerking mogelijk is. Daarnaast is er sterke relatie met de bouwsteen Expertise, die een centrale plek zou moeten krijgen binnen de onderlinge afspraken en het beleid. Zonder voldoende deskundig personeel is samenwerking niet mogelijk.

Bekende uitdagingen

De gemeente

- geeft alle prioriteit aan openbare vestigingen,
- zet andere gelden (OAB, gelijke kansen) niet voor de Bibliotheek *op school* in,
- vindt dat de gemeente geen taak heeft te vervullen voor het voortgezet onderwijs,
- hanteert een strikt onderscheid tussen cultuur en onderwijs, en wil daarom niet dat subsidie besteed wordt aan de Bibliotheek *op school*.

Het schoolbestuur

- ziet de Bibliotheek niet vanzelfsprekend als gesprekspartner,
- werkt regionaal, dus er moeten meerdere basisbibliotheken worden betrokken,

- heeft andere speerpunten dan lezen en taal,
- vindt de bijdrage per leerling te hoog,
- ziet digitaal lezen als enige oplossing.

De school

- ziet de Bibliotheek vooral als dienstverlener en niet als samenwerkingspartner,
- heeft een directeur die niet betrokken is bij samenwerkingsafspraken,
- heeft geen taalcoördinator, docent of werkgroep die verantwoordelijk is voor het leesbeleid of biedt de verantwoordelijke persoon te weinig uren,
- werkt al met andere partners aan leesbevordering.

De Bibliotheek

- stelt onvoldoende nieuwe medewerkers aan om nieuwe locaties aan te sluiten,
- ziet alleen de gemeente als zijn (financierend) opdrachtgever en niet de school,
- heeft geen samenhangend beleid ten aanzien van educatie in het algemeen en voortgezet onderwijs in het bijzonder,
- mag van de gemeente geen middelen inzetten voor de Bibliotheek *op school* vo.

Mogelijke oplossingen

- Ondersteuning door de Provinciale Ondersteuningsinstellingen: de meeste POI's hebben de mogelijkheid om de strategische en tactische laag te ondersteunen op het gebied van Netwerk & Beleid. Grotere POI's hebben specialisten op het gebied van financiën, marketing, hr en beleid in dienst.
- *Strategische procesaanpak*: hoewel deze procesaanpak is geschreven voor het primair onderwijs is deze goed inzetbaar voor het voortgezet onderwijs. Zie het document in de toolkit Netwerk & Beleid. Deze is eventueel samen te gebruiken met het *Implementatiewerkboek*, voor een marktgerichte benadering van het netwerk.
- Relatiemanagement: voor het opbouwen, maar ook voor het onderhouden van het netwerk is relatiemanagement van groot belang. Bedenk met wie je in ieder geval in gesprek wilt zijn, en spreek binnen de bibliotheekorganisatie af wie hierin welke rol vervult. Agendeer zowel kennismakingsgesprekken met potentiële samenwerkingspartners als evaluatie- of voortgangsgesprekken met bestaande samenwerkingspartners. Gebruik hier bijvoorbeeld de accountplannen voor uit de *Strategische procesaanpak*.
- Kennis van zaken: in gesprekken met schoolbestuurders of -directeuren en beleidsambtenaren is het van belang om goed beslagen ten ijs te komen. De belangrijkste inhoudelijke kennis waarover men moet beschikken betreft:
  - » het belang van lezen (denk aan preventie laaggeletterdheid, basisvaardigheden, kansengelijkheid);
  - » onderzoeken, zodat je kunt aantonen dat leesbevordering ten goede komt aan de taal- en leesvaardigheid van de leerlingen waardoor zij betere resultaten halen. Zie hiervoor de Leesmonitor op www.lezen.nl/onderzoek;
  - » het effect van de Bibliotheek *op school*, zodat je duidelijk kunt maken wat de Bibliotheek *op school* aan bovenstaande punten kan bijdragen;
  - » de nieuwste ontwikkelingen in het onderwijs, zoals de geactualiseerde kerndoelen en eindtermen.
- De eigen waarde kennen: op het strategisch niveau van de Bibliotheek is voldoende kennis nodig over wat er op uitvoerend niveau aan kennis en competenties voorhanden is. Dit bevordert enerzijds het zelfbewustzijn van de Bibliotheek ten opzichte van andere stakeholders, en voorkomt anderzijds dat de Bibliotheek te grote ambities vastlegt in afspraken.

»» Nuttige bronnen

De toolkit Netwerk & Beleid op pro.debibliotheekopschool.nl, waarin onder meer:

- Brochure *Lezen lokaal verankeren*
- Factsheet *De Bibliotheek op school*
- Brochure *Meer lezen, beter in taal – vmbo*

Website van Stichting Lezen, www.lezen.nl

De opbouw van het vmbo, www.rijksoverheid.nl

Expertise

Het is niet voor niets dat deze bouwsteen als eerste wordt besproken na Netwerk & Beleid. Expertise is essentieel voor de aanpak de Bibliotheek *op school*, zowel bij de Bibliotheek als bij de school. Een succesvolle uitvoering van de aanpak berust op de expertise van de betrokken leesmediaconsulent en het docententeam.

Voor leesmediaconsulenten is de basisopleiding voor leesmediaconsulent vo beschikbaar via www.bibliotheekcampus.nl. Verder zijn vanuit de landelijke ondersteuning van de aanpak de Bibliotheek *op school* verschillende nascholingsmodules ontwikkeld voor leesmediaconsulenten en onderwijsspecialisten. Het stapelmodel (zie pro.debibliotheekopschool.nl) voor opleidingen de Bibliotheek *op school* geeft inzicht in de thema's en bijbehorende trainingen.

Voor docententeams in het vo en mbo is de training 'Lezen en Hoe!' beschikbaar en diverse andere trainingen, te vinden in het scholingsaanbod van Stichting Lezen. Dit scholingsaanbod wordt jaarlijks vernieuwd. Zie hier het aanbod 2023-2024 op www.lezen.nl.

De bouwsteen Expertise bestaat uit meer dan scholing. Ook van belang zijn voldoende formatie en het maken van heldere afspraken over de taakverdeling, en wederzijdse verwachtingen tussen leesmediaconsulenten, het aanspreekpunt in de school, (andere) docenten en eventuele aanwezige mediathecaris. Voor een deel zijn die afhankelijk van het hr(d)-beleid van de Bibliotheek en de keuzes die op strategisch of tactisch niveau zijn gemaakt over de rol van de leesmediaconsulent (zie hoofdstuk 4 en de handreiking *De professionele leesmediaconsulent* in de toolkit Expertise). Tegelijk kan ook de visie van de school op taal- en leesvaardigheid, de invulling van het leesbeleidsplan en een eventueel aanwezige mediathecaris invloed hebben op de taakverdeling en wederzijdse verwachtingen. Goede afstemming bij de start en regelmatige voortgangsgesprekken zijn essentieel voor een goede samenwerking.

Aanbevelingen uit de praktijk

- Zorg voor een interne visie op talentontwikkeling en kwaliteit van medewerkers. Denk bijvoorbeeld aan een goede inschaling, doorgroei mogelijkheden, maar ook voldoende uren per school. Je vindt meer informatie in de toolkit Expertise.
- Zorg dat iedere leesmediaconsulent weet welke verwachtingen er zijn ten aanzien van hun rol binnen de samenwerking met de school (op basis van het beleid van de Bibliotheek en afspraken met de school). Lees meer in de handreiking *De professionele leesmediaconsulent*.
- Maak gebruik van het trainingsaanbod van de Bibliotheek *op school*.
- Laat de Bibliotheek zich profileren met behulp van de expertise van leesmediaconsulenten: zij zijn het visitekaartje van de Bibliotheek.
- Laat de leesmediaconsulent de docenten adviseren en ondersteunen in het verder zelf doen.
- Maak gebruik van de titelkennis en de expertise van leesmediaconsulenten op het gebied van werkvormen om zo lezen in je lessen te integreren en rijke teksten in te zetten.

Relatie tot andere bouwstenen

Zoals naar voren kwam in de vorige paragraaf hangt de bouwsteen Expertise nauw samen met Netwerk & Beleid. Het is belangrijk dat de belangrijke rol van de leesmediaconsulent erkend wordt tijdens het maken van afspraken en vaststellen van beleid. Uiteraard ligt hier ook een verband met Exploitatie. Om goede leesmediaconsulenten te krijgen en te houden moeten zij namelijk goed worden ingeschaald en voldoende formatie hebben om de afgesproken dienstverlening uit te kunnen voeren. De bouwsteen Activiteiten is sterk en in meerdere opzichten afhankelijk van Expertise. Keuzes over de rol van de leesmediaconsulent hebben invloed op de aard van de activiteiten (zie hoofdstuk 4). De expertise van de leesmediaconsulent en de docenten bepalen de kwaliteit van de activiteiten.

Bekende uitdagingen

De school

- geeft de taalcoördinator te weinig (taak)uren,
- investeert niet in scholing op het gebied van leesbevordering voor docenten,
- heeft weinig docenten met expertise in leesbevordering en jeugdliteratuur;

- kiest ervoor om geen tijd te investeren in (digitaal) lezen en leesbevorderende activiteiten
- zet de Bibliotheek *op school* vo alleen in bij de vakgroep Nederlands; docenten van andere vakken worden niet betrokken of willen niet betrokken zijn.

De Bibliotheek

- schaaft leesmediaconsulenten niet in conform de functie-eisen,
- neemt te weinig nieuw personeel aan wanneer er nieuwe scholen bij komen,
- zet te weinig uren per school in,
- heeft geen beleid ten aanzien van de rol van de leesmediaconsulent en de hiervoor benodigde expertise,
- heeft geen visie en kennis over het aanbieden van digitaal lezen en digitale geletterdheid.

Mogelijke oplossingen

- Het instellen van een werkgroep van docenten uit verschillende vakgroepen, het liefst een die vakoverstijgend is. Dit kan het draagvlak vergroten en de relatie met de school versterken.
- Middels nascholing, zoals bijvoorbeeld de inspiratiesessie 'Lezen en hoe!', werken aan zowel de bewustwording over het belang van leesbevordering, als de kennis en vaardigheden op dat gebied.
- Afspraken maken op strategisch niveau over investering van tijd in leesbevordering en het vergroten van expertise.
- Rol-duidelijkheid scheppen voor de leesmediaconsulent door het gesprek aan te gaan, eventueel met behulp van de POI-adviseur.

>> Nuttige bronnen

De toolkit Expertise op pro.debibliotheekopschool.nl waarin onder meer:

- Handreiking *De professionele leesmediaconsulent*
- Stapelmogelijkheden van opleidingen
- Flyer *Lezen en hoe!* (2023)

www.bibliotheekcampus.nl/library

www.lezeninhetvmb.nl

Leesomgeving & Collectie

Leerlingen van alle klassen in de school hebben toegang tot een omvangrijke, gevarieerde en actuele collectie boeken en aanverwante materialen. Dit is mogelijk dankzij een fysieke schoolbibliotheek die is aangevuld met een digitale bibliotheekcollectie.

De fysieke bibliotheek

De beste keuzes voor de samenstelling en het eigenaarschap van de fysieke collectie is afhankelijk van de te behalen doelen, de ligging van de school ten opzichte van de Bibliotheek en het beleid van de Bibliotheek. Ook kunnen de samenstelling van de leerlingenpopulatie en de signatuur van de school een rol spelen. Bronnen die kunnen helpen zijn het handboek *Collectie en Inrichting* dat medio 2024 verschijnt en het rekenschema *Collectievorming* vo. Beide instrumenten zijn te vinden in de toolkit *Leesomgeving & Collectie*.

Het ministerie van OCW koopt sinds 2023 het leenrecht bij schoolbibliotheeken af. In verband met deze regeling is het van belang dat de Bibliotheek verantwoordelijk is voor het uitleenproces (uitleeningen worden geregistreerd met behulp van een uitleensysteem) en dat de boeken mee naar huis mogen.

De digitale bibliotheek

De digitale bibliotheekcollectie voor jongeren is bereikbaar via Jeugdbibliotheek.nl. De digitale collectie bestaat uit:

- e-books en luisterboeken via de app en website van de online Bibliotheek (via www.onlinebibliotheek.nl),
- digitale bronnen voor lezen, zoals Literom (via www.nbdbiblion.nl/bibliotheek/databanken/Literom), de Uittrekselbank (via www.nbdbiblion.nl/bibliotheek/databanken) en Lezen voor de lijst (zie www.lezenvoordelijst.nl),

- digitale bronnen voor leren, zoals Delpher (via www.delpher.nl), DBNL (via www.dbnl.org), Literatuurgeschiedenis (zie www.literatuurgeschiedenis.org), informatie voor Werkstuk en Spreekbeurt (via www.jeugdbibliotheek.nl/werkstuk-en-spreekbeurt) en Theorie Eindexamen (via www.bibliotheekaanzet.nl/theorie-examen).

Voor het gebruik van de online Bibliotheek is een individueel bibliotheekabonnement nodig, evenals voor de meeste digitale bronnen. Vervolgens kan men inloggen via www.jeugdbibliotheek.nl.

Bekijk en download de pdf van het Overzicht van alle digitale content op leeftijd in de toolkit Leesomgeving en collectie via deze link pro.debibliotheekopschool.nl.

Van 1 september 2023 tot in elk geval 1 september 2024 loopt de pilot LEES-app. De LEES-app geeft toegang tot meer dan 100 titels voor vmbo-leerlingen en mbo-studenten. Lidmaatschap van de Bibliotheek is niet nodig.

Aanbevelingen uit de praktijk

- Leerlingen zijn lid van de Bibliotheek, en geregistreerd voor de online Bibliotheek. (Een docent kan een school- of klassenpas niet gebruiken voor digitaal lezen in de klas via de online Bibliotheek).
- De Bibliotheek beheert de fysieke collectie, ook als die eigendom is van de school.
- Er is een vaste collectie in de school, met minimaal 3 en optimaal 5 boeken per leerling.
- Bij het samenstellen van de collectie zijn de leesmediaconsulent, leerlingen, docenten, de eventuele mediathecaris en de afdeling Collectie van de Bibliotheek betrokken.
- Er wordt gebruikgemaakt van een uitleensysteem voor de fysieke boeken.
- Leerlingen weten met hulp van een leesmediaconsulent of docent hoe ze digitaal kunnen lezen via Jeugdbibliotheek, de online Bibliotheek en de LEES-app.
- Er is sprake van een aantrekkelijke en uitnodigende leesomgeving, waardoor de leescultuur zichtbaar is.
- De boeken mogen mee naar huis.

Relatie tot andere bouwstenen

De bouwsteen Leesomgeving & Collectie heeft een sterke relatie tot de bouwsteen Digitale diensten & Privacy, aangezien hieronder zowel het uitleensysteem valt als de benodigde infrastructuur voor het digitaal lezen en luisteren. Verder zorgt de bouwsteen Expertise ervoor dat de collectie ook daadwerkelijk gebruikt wordt.

Bekende uitdagingen

De school

- heeft geen ruimte voor een schoolbibliotheek,
- heeft de collectie betaald, wat de zeggenschap van de Bibliotheek over de collectie vermindert,
- stelt vanuit haar signatuur eisen aan de collectie die voor de Bibliotheek problematisch kunnen zijn,
- wil de boeken niet mee naar huis geven,
- maakt geen tijd om leerlingen te begeleiden bij het kiezen van boeken en digitaal lezen,
- vindt het lastig dat leerlingen en docenten voor digitaal lenen via de online Bibliotheek een individueel lidmaatschap van de Bibliotheek nodig hebben,
- heeft moeite met het gebruik van leerlingengegevens en privacy in kader van AVG.

De Bibliotheek

- vindt lidmaatschappen voor leerlingen ingewikkeld,
- maakt geen tijd om leerlingen te registreren voor de online Bibliotheek,
- heeft niet genoeg kennis rondom het saneren, onderhouden en opbouwen van de fysieke collectie voor een vo-school, omdat zij bijvoorbeeld te weinig:
  - » expertise heeft op het gebied van rijke teksten in het vo,
  - » titelkennis bezit van passende en nieuw verschenen boeken,
  - » kennis heeft over taalmethodes in het voortgezet onderwijs en de rol die literatuur daarbinnen speelt.
- vindt dat het samenstellen van de collectie de leesmediaconsulent te veel tijd kost.

Mogelijke oplossingen

- Onderbouwde afspraken maken over boeken mee naar huis nemen. Vooral bij eigendom van de school kan dit lastig zijn, uit angst voor verlies of beschadiging van de boeken. De Bibliotheek kan duidelijk maken waarom het toegevoegde waarde heeft om de boeken mee naar huis te geven.
- Handreiking *Collectie en signatuur vo*: deze handreiking komt medio 2024 in de toolkit Leesomgeving & Collectie. Hij gaat specifiek in op de uitdagingen en tips voor bibliotheken die samenwerken met scholen die een sterke signatuur hebben, zoals reformatorische en islamitische scholen.
- Leerlingen en docenten betrekken bij het samenstellen van de collectie om zo draagvlak en bekendheid met de boeken die er staan te vergroten.
- School en de Bibliotheek werken samen vanuit hun eigen rol om leerlingen lid te maken van de Bibliotheek, en te registreren voor de online Bibliotheek. Hierdoor hebben leerlingen toegang tot de totale jeugdcollectie digitale bronnen, zoals e-books en luisterboeken, en heeft de school nooit een tekort in de schoolcollectie.
- Maak voor het goed regelen van het verwerken van leerlingengegevens, in kader van de AVG-wet, gebruik van het model Verwerkersovereenkomst en de toelichting *Privacy de Bibliotheek op school 12+* in de toolkit Digitale diensten & Privacy (verwachte verschijningsdatum: medio 2024).

>> Nuttige bronnen

De toolkit Leesomgeving & Collectie op pro.debibliotheekopschool.nl waarin onder meer:

- Handboek *Inrichting collectie en beheer schoolbibliotheken de Bibliotheek op school vo* (feb 2024)
- Rekenmodel collectievorming vo
- Overzicht van alle digitale content op leeftijd
- Digitaal lezen in de klas
- Overzicht materialen *Makkelijk lezen voor jongeren*

De toolkit Digitale diensten & Privacy op pro.debibliotheekopschool.nl waarin onder meer:

- Toelichting *Privacy bij De Bibliotheek op school 12+* (verwachte verschijningsdatum: medio 2024)
- Verwerkersovereenkomst 4.0 en bijlagen

Instructie voor het aanvragen van een titellijst voor het vmbo, www.probiblio.nl

Website Rijke Teksten van de Taalunie, www.rijketeksten.org

Website Lezen in het vmbo, www.lezeninhetvmbo.nl

Lees- en mediaplan

De bouwsteen Leesmediaplan biedt de scholen en lokale bibliotheken houvast bij het planmatig samenwerken. Elke school heeft idealiter een taalbeleidsplan. Hierin is ook het beleid op lezen beschreven. In het leesbeleidsplan beschrijft de school haar visie op taal- en leesonderwijs en leesbevordering en de korte en lange termijndoelen die ze willen behalen. De Bibliotheek kan adviseren bij het formuleren van de visie op leesbevordering in relatie tot taal- en leesonderwijs. Als de school aan de slag gaat met digitale geletterdheid dan heeft zij ook hiervoor beleid geformuleerd.

De vertaling van de doelen naar concrete activiteiten staat in het jaarplan, dat deel uitmaakt van het leesbeleidsplan. In dit jaarplan komen ook de door de school en de Bibliotheek samen geplande activiteiten te staan, eventueel in relatie tot de fysieke en digitale collectie. Dit kunnen leescampagnes zijn, voorbeeldlessen in de klas, maar ook leesgesprekken met leerlingen, workshops of gesprekken met docenten en voortgangs- en evaluatiegesprekken met taalcoördinator en directie.

De leesmediaconsulent en de taalcoördinator stellen de korte termijndoelen en het jaarplan jaarlijks vast. De doelen komen voort uit de rapportage van de Monitor de Bibliotheek op school (zie bouwsteen Monitor) en uit de voortgangs- en evaluatiegesprekken. Voor digitale geletterdheid kan het plan eenzelfde proces gebruiken, met behulp van het onderdeel digitale geletterdheid van de Monitor de Bibliotheek op school.

Aanbevelingen uit de praktijk

- Zorg ervoor dat de Bibliotheek *op school* op is genomen in het taalbeleid van de school.
- Maak het leesmediaplan de verantwoordelijkheid van de school en de Bibliotheek.
- Maak onderscheid tussen de lange termijn (visie en beleid) en de korte termijn (jaarplan).
- Wees als de Bibliotheek betrokken bij het opstellen van het taalbeleid en het leesmediaplan, voor zowel de lange als de korte termijn.
- Zorg voor duidelijke geformuleerde doelen en duidelijkheid over welke gegevens worden gebruikt bij het opstellen en evalueren van de doelen.

Relatie tot andere bouwstenen

De bouwsteen Leesmediaplan staat in direct verband met de bouwstenen Monitor en Netwerk & Beleid. De Monitor de Bibliotheek *op school* geeft input voor het opstellen van het leesmediaplan en het jaarlijkse activiteitenplan. Daarnaast is het een manier om resultaten van de afgesproken doelen uit het leesmediaplan te meten. De bouwsteen Netwerk & Beleid biedt belangrijke input voor het taalbeleid en het leesmediaplan. Daarnaast vind je in het jaarplan een beschrijving van de plannen met betrekking tot de bouwsteen Activiteiten.

Bekende uitdagingen

De school

- heeft niets opgenomen over lezen in hun taalbeleid en ziet het leesmediaplan als iets van de Bibliotheek,
- ziet het verband niet tussen leesbevordering en taalonderwijs,
- biedt te weinig tijd voor het uitvoeren van activiteiten,
- vindt het lastig om de Bibliotheek te betrekken bij veranderingen en bepalen van activiteiten in het leesmediaplan.

De Bibliotheek

- neemt de gehele verantwoordelijkheid op zich voor het leesbeleidsplan in plaats van dat dit een verantwoordelijkheid is van de school waar de Bibliotheek bij helpt,
- heeft moeite met het omzetten van de activiteiten uit de jaarplannen in een eigen planning,
- vindt het lastig om de inzet van de leesmediaconsulent af te stemmen op de behoeften (doelen) van de school,
- wil aan te veel doelen tegelijk werken, slaat de stap van doelen formuleren over en gaat meteen over op het initiëren van activiteiten.

Mogelijke oplossingen

- Voer het gesprek over visie op leesbevordering en digitale geletterdheid aan de start van de samenwerking. Dit legt de basis voor elk taalbeleidsplan, en zorgt ervoor dat de concrete invulling aansluit bij de behoefte van de school.
- Zorg dat structurele basisactiviteiten geborgd zijn: vrij lezen, voorlezen en praten over boeken zijn de schakels tussen lees/taalvaardigheid en leesbevordering. Om die werkelijk structureel te maken, is toewijding nodig van alle vaksecties binnen de school.
- Wijs de school op het taal- en leesbeleidsplan van lezeninhetvo.nl. Op deze website vindt de school aanknopingspunten voor het invullen van het leesbeleid.

>> Nuttige bronnen

De toolkit Leesmediaplan, op pro.debibliotheekopschool.nl waarin onder andere

- Leerdoelenmatrix
- Mediaplan *De Bibliotheek op school vo*
- Leeskalendar

Website www.lezeninhetvmo.nl

- Handreiking voor het opstellen en uitvoeren van een taal- en leesbeleidsplan

Activiteiten

De bouwsteen Activiteiten betreft het actief uitvoeren van het leesbevorderingsbeleid en het leesmediaplan. Hiervoor zijn de docenten en leesmediaconsulent verantwoordelijk. Er zijn twee soorten activiteiten aan te wijzen. Enerzijds zijn er structureel ingeroosterde activiteiten naar aanleiding van doelen in het taalbeleid en leesmediaplan. Anderzijds zijn er incidentele activiteiten naar aanleiding van specifieke doelen uit het jaarplan. Structurele activiteiten zijn bijvoorbeeld vrij lezen op het rooster, voorlezen en het praten over boeken bij alle vakken. Voorbeelden van incidentele jaarlijkse activiteiten zijn deelname aan één of meerdere leesbevorderingscampagnes of -projecten. Samen vormen deze de basis van de leesbevordering op de school. Afhankelijk van de afspraken die de school en de Bibliotheek maken, kunnen activiteiten zich in meer of mindere mate richten op de leerlingen of de docenten van de school (zie ook hoofdstuk 4). De activiteiten hebben de grootste impact als ze voortkomen uit een gezamenlijke visie en doelen.

Aanbevelingen uit de praktijk

- Laat de activiteiten aansluiten op het beleidsplan van de school en het leesmediaplan.
- Wees je bewust van dat de docenten een belangrijke doelgroep vormen van de activiteiten van de Bibliotheek; zij kunnen in hun lessen de leesmotivatie van hun leerlingen stimuleren en een goed leesklimaat opbouwen in de school. Zorg daarom regelmatig voor bijscholing voor docenten.
- Laat de school tijd maken voor zowel de structurele activiteiten als de activiteiten uit het jaarplan.
- Zorg ervoor dat leesbevordering en jeugdliteratuur terugkomen in de dagelijkse lessen van verschillende vakken.

Relatie tot andere bouwstenen

De bouwsteen Activiteiten heeft een sterke relatie met de bouwsteen Leesmediaplan, aangezien in het jaarplan de afgesproken activiteiten worden opgenomen. Daarnaast is er een verband met de bouwstenen Expertise en Netwerk & Beleid, want de aard van de activiteiten hangt af van de afspraken die zijn gemaakt over de rol van de leesmediaconsulent binnen de samenwerking. Ten slotte heeft de bouwsteen Leesomgeving & Collectie betrekking tot de activiteiten.

Bekende uitdagingen

De school

- ziet het belang niet van of ruimt op het rooster te weinig tijd in voor structurele activiteiten,
- zegt geen tijd te hebben voor leesbevordering, en dat de collectie voldoende moet zijn,
- heeft docenten die niet worden betrokken bij leesbevordering in het algemeen of bij de activiteiten van de leesmediaconsulent,
- vindt dat de leesmediaconsulent de activiteiten moet uitvoeren.

De Bibliotheek

- vult alle activiteiten rond leesbevordering in voor de school,
- is geneigd zich vooral met het aanbod van activiteiten bezig te houden en die activiteiten zelf in te vullen zonder daarbij gebruik te maken van landelijke of provinciaal ontwikkelde instrumenten,
- ziet leesbevordering uitsluitend als een taak voor en verantwoordelijkheid van de Bibliotheek,
- heeft niet voldoende didactisch en pedagogisch onderlegde medewerkers om activiteiten uit te voeren in de school,
- heeft een leesmediaconsulent die zich niet bekwaam voelt om activiteiten te ondernemen gericht op docenten.

Mogelijke oplossingen

- Nascholing voor leesmediaconsulenten, zoals bijvoorbeeld de trainingen 'Didactiek voor leesmediaconsulenten' of 'Activerende workshops en trainingen ontwerpen en begeleiden'.
- Denk in termen van samenwerking in plaats van dienstverlening: identificeer op tactisch niveau de doelstellingen die je deelt, en waar je samen aan wilt werken. Leesmediaconsulenten kunnen hierop bouwen wanneer de samenwerking concreet wordt ingevuld met activiteiten. Denk bij activiteiten dan ook niet uitsluitend aan de Bibliotheek.
- Bespreek op tactisch niveau ook de structurele activiteiten: de ervaring leert dat de schooldirectie een belangrijke rol kan spelen in het bewerkstelligen van de broodnodige toewijding, aangezien dit school-breed gedragen moet worden en veel tijd kost.

- Richt je aandacht op scholen die prioriteit geven aan leesbevordering en willen praten over hun rol op dat gebied.
- Maak gebruik van landelijke en provinciaal ontwikkelde instrumenten ten behoeve van leesbevorderingsactiviteiten en campagnes.

>> Nuttige bronnen

De toolkit Activiteiten, op pro.debibliotheekopschool.nl waarin onder meer:

- Instructies bij campagnes
- Werkvormen
- Flyer *Verrijkt vrij lezen vo*

Monitor

De Monitor de Bibliotheek *op school* helpt scholen en bibliotheken om effectief en planmatig samen te werken en te sturen op verhoging van de kwaliteit, zoals beschreven in de Kwaliteitscyclus van de Bibliotheek *op school*. Het hele proces van beheren, invullen en analyseren van de Monitor de Bibliotheek *op school* is beschreven in de toolkit Monitor, inclusief ondersteunende webinars.

De Monitor de Bibliotheek *op school* bestaat uit drie digitale vragenlijsten: voor leerlingen, docenten en leesmediaconsulent. De vragen gaan over onderwerpen als het ervaren van leesplezier en het leengedrag van leerlingen, de leescultuur thuis en het leesbevorderend gedrag van docenten. De Monitor de Bibliotheek *op school* wordt jaarlijks of tweejaarlijks afgenomen: de frequentie bepaalt hoelang er samen met de school aan de gestelde doelen wordt gewerkt. In het geval van een tweejaarlijkse afname zal het jaarplan in het tweede jaar voortborduren op het eerste jaar. Bij voorkeur deelt de Bibliotheek bij tweejaarlijkse afname van de Monitor de scholen in twee groepen in, zodat de Monitor de Bibliotheek *op school* elk jaar bij een deel van de scholen wordt afgenomen.

Met behulp van de rapportage kunnen de data uit de Monitor de Bibliotheek *op school* worden geanalyseerd. Samen met de school wordt er gekeken naar de sterke en minder sterke kanten van de leescultuur op school en de samenwerking tussen de school en de Bibliotheek. Hieruit worden vervolgens conclusies getrokken met betrekking tot de doelen en activiteiten in het jaarplan.

Aanbevelingen uit de praktijk

- Zorg dat de Bibliotheek en de school de Monitor de Bibliotheek *op school* als sturingsinstrument zien om de inhoudelijke doelen uit het leesplan te bereiken.
- Zorg voor duidelijke afspraken – zowel intern als extern – over de procedures en taakverdeling om de Monitor de Bibliotheek *op school* af te nemen en de resultaten te verwerken.
- Gebruik de Monitor de Bibliotheek *op school* om doelen te bepalen voor het activiteitenplan, om daaropvolgend afspraken te maken voor de samenwerking, en de resultaten na afloop te evalueren.
- Neem de Monitor de Bibliotheek *op school* jaarlijks af. Tweejaarlijks is mogelijk, maar jaarlijkse afname levert betere cijfers op over het lees- en leengedrag van leerlingen en het lees-bevorderend gedrag van docenten. Ook maakt het vergelijking met landelijke cijfers effectiever.

Relatie tot andere bouwstenen

De relatie tot de bouwsteen Leesmediaplan is duidelijk: de monitorresultaten worden gebruikt om het jaarplan in te vullen. Verder is er een link met de bouwsteen Activiteiten, vooral omdat de Monitor de Bibliotheek *op school* inzicht geeft in het handelen van de docent op het gebied van leesbevordering. Meer zijdelings komen ook Expertise en Leesomgeving & Collectie aan bod in de Monitor de Bibliotheek *op school*.

Bekende uitdagingen

De school

- ziet het nut niet in van de Monitor de Bibliotheek *op school*,
- vindt dat ze al genoeg aan monitoring doet, bijvoorbeeld via het leerlingvolgsysteem,
- de docenten willen niet de benodigde tijd besteden aan het invullen van de vragenlijsten,
- de betrokken docenten willen niet de benodigde tijd besteden aan het bespreken van de resultaten.

De Bibliotheek

- ziet het nut niet van de Monitor de Bibliotheek *op school*,
- vult de (eigen) bibliotheekvragenlijst van de Monitor de Bibliotheek *op school* niet in,
- vindt het lastig om de tijdsinvestering te vragen van de school,
- heeft zelf te weinig tijd en/of expertise om de Monitor de Bibliotheek *op school* goed in te zetten,
- heeft een leesmediaconsulent die het moeilijk vindt om naar aanleiding van de Monitor de Bibliotheek *op school* veranderingen voor te stellen bij de school.

Mogelijke oplossingen

- Bedenk wat de waarde van de Monitor de Bibliotheek *op school* is voor de samenwerking met de scholen: het is een instrument om in samenspraak zowel mogelijke doelen te identificeren als te evalueren of het werken aan deze doelen resultaat heeft gehad.
- Bespreek de rol van de Monitor de Bibliotheek *op school* in een vroeg stadium binnen de bouwsteen Netwerk & Beleid: de Monitor de Bibliotheek *op school* is een belangrijk deel van de aanpak, die vanwege de waarde voor de samenwerking allereerst door de schooldirectie zou moeten worden gesteund. De Kwaliteitscyclus kan hierbij als model dienen (zie toolkit Netwerk & Beleid).
- Breng focus aan in het gebruik van de Monitor de Bibliotheek *op school*: beperk de hoeveelheid resultaten die besproken worden met de vaksecties, en de doelen die op basis van deze resultaten worden geformuleerd.
- Gebruik de tools in de toolkit Monitor die helpen bij het motiveren van de scholen, zoals de webinar *Scholen motiveren om mee te doen aan de Monitor, als het organiseren en effectief inzetten van de Monitor*.
- Zorg dat leesmediaconsulent en (samen met de monitorcoördinator) voor de start van het schooljaar een planning maken voor het beheer, de afname, de analyse en de terugkoppeling naar de scholen.

>> Nuttige bronnen

De toolkit Monitor op pro.debibliotheekopschool.nl waarin onder meer

- Webinars Kees Broekhof 'Analyse Monitorgegevens' en 'Scholen motiveren'
- De webinar over uitvoering 'Beheer en Analyseren'
- Stappenplan Monitor
- Folder *Meedoen met de monitor de Bibliotheek op school* vo

Digitale diensten & Privacy

De bouwsteen Digitale diensten & Privacy betreft de digitale infrastructuur die nodig is bij de implementatie en uitvoering van de aanpak. Denk hierbij aan ondersteunende middelen (hardware en software) voor het beheer en het uitlenen van de collectie, aan relevante websites voor het vinden van het juiste boek voor elke leerling, zoals www.jeuqdbibliotheek.nl, of aan de benodigde hardware en apps voor digitaal lezen en luisteren via de online Bibliotheek.

Verschillende uitleensystemen bieden naast registratiemogelijkheden ook een platform voor docenten en leerlingen om leeservaringen uit te wisselen en inspiratie op te doen. Voor het goed kunnen verantwoorden van het aantal uitleningen voor het vergoeden van het leenrecht is registratie via een uitleensysteem noodzakelijk. Het leenrecht wordt vergoed door het Ministerie van OCW.

De Bibliotheek en AVG

Bij voorkeur zijn alle leerlingen lid van de openbare Bibliotheek. Voor het gebruik van de online Bibliotheek en de meeste bronnen voor digitaal lezen en leren heeft iedere leerling een individueel bibliotheekabonnement nodig. Dit is onderdeel van de leenvoorwaarden die met uitgevers zijn afgesproken.

Het is de rol van zowel de Bibliotheek als de school om de ouder(s)/verzorger(s) te informeren en te enthousiasmeren voor het lid maken van de leerling, in overeenstemming met de regels voor privacy. Hoe dat moet, is te lezen in de toelichting *Privacy bij de Bibliotheek op school 12+*. Deze is vanaf voorjaar 2024 samen met een brief en toestemmingsformulier lidmaatschap voor ouder(s)/verzorger(s) PO en VO te vinden in de toolkit Digitale diensten & Privacy.

In de samenwerking met het onderwijs moet de Bibliotheek bepaalde zaken regelen om te voldoen aan de AVG. Welke zaken geregeld moeten worden hangt af van de wijze waarop de samenwerking plaatsvindt. Om de Bibliotheek hierbij te ondersteunen komt er medio 2024 een toelichting *Privacy de Bibliotheek op school 12+* in de toolkit Digitale diensten & Privacy. Deze toelichting beschrijft situaties waarin het al dan niet noodzakelijk is om in het kader van de Wet Algemene verordening Gegevensverwerking (AVG) een verwerkersovereenkomst af te sluiten. Die Verwerkersovereenkomst is in de toolkit Digitale diensten & Privacy te vinden.

Aanbevelingen uit de praktijk

- Zorg dat leerlingen een individueel lidmaatschap hebben bij de lokale Bibliotheek.
- Zorg ervoor dat er een uitleensysteem wordt gebruikt.
- Registreer leerlingen bij, en zorg dat ze gebruik kunnen maken van, de online Bibliotheek, zie www.onlinebibliotheek.nl.
- Maak afspraken met de school over het gebruik van digitale bronnen voor lezen en leren, en zorg dat de school het gebruik (tijd en hardware) faciliteert.
- Zorg ervoor dat er, indien nodig, een verwerkersovereenkomst is afgesloten. De verwerkersovereenkomst is onderdeel van samenwerkings- of dienstverleningsovereenkomst.

Relatie tot andere bouwstenen

De relatie met de bouwsteen Leesomgeving & Collectie is het sterkst, omdat de digitale infrastructuur vooral ten goede komt aan de collectie. Meer zijdelings betrokken is de bouwsteen Netwerk & Beleid, omdat een ondertekende verwerkersovereenkomst onderdeel is van de samenwerkings- of dienstverleningsovereenkomst.

Bekende uitdagingen

De school

- heeft moeite met het faciliteren van toestemming van de ouder(s)/verzorger(s) voor bibliotheeklidmaatschap,
- wil weinig of geen gegevens aanleveren over de leerlingen voor het uitleensysteem,
- is het niet eens met de financiële overeenkomst rond uitleensysteem en hardware.

De Bibliotheek

- heeft geen duidelijk stappenplan voor het individueel inzetten van de online Bibliotheek,
- mist de tijd of expertise om zich te buigen over privacy kwesties zoals een verwerkersovereenkomst.

Mogelijke oplossingen

- Toestemming voor het bibliotheeklidmaatschap en registratie voor de online Bibliotheek deel maken van het inschrijfformulier van de school: zo geven alle ouder(s)/verzorger(s) van nieuwe kinderen al dan niet toestemming om het kind lid te maken van de Bibliotheek en te lenen via de online Bibliotheek.
- De school en de Bibliotheek werken samen om leerlingen lid te maken van de Bibliotheek, en te registreren voor de online Bibliotheek. Hierdoor hebben leerlingen toegang tot de totale jeugdcollectie e-books en luisterboeken, en heeft de school altijd de beschikking over een uitgebreide collectie naast de fysieke collectie.
- Online Bibliotheek installeren op eigen device (bring your own device) van de leerlingen en docenten: hierdoor hoeven leerlingen en docenten maar één keer in te loggen, en kunnen ze daarna op elk device hetzelfde boek lezen of luisteren. Dit maakt het ook mogelijk om klassikaal hetzelfde boek te lezen.

- Afspraken over hardware maken op school-bestuurlijk niveau: dit geeft wellicht mogelijkheden voor gezamenlijke aanschaf van apparatuur.
- Bewust kiezen voor een bepaald uitleensysteem: verschillende systemen bieden verschillende voor- en nadelen, en kunnen goed of minder goed passen bij de manier waarop de Bibliotheek samenwerkt met de school.
- Maak gebruik van de toelichting *Privacy de Bibliotheek op school 12+* en het model *Verwerkersovereenkomst de Bibliotheek op school 12+* om het verwerken van de leerlingengegevens conform de wet AVG ter regelen.

>> Nuttige bronnen

De toolkit Digitale diensten & Privacy op pro.debibliotheekopschool.nl waarin onder meer:

- Informatie over uitleensystemen
- Toelichting *Privacy de Bibliotheek op school 12+*
- Verwerkersovereenkomst
- Brief en toestemmingsformulier voor ouders po en vo

Informatie over Digitaal lezen op pro.debibliotheekopschool.nl maar daarin onder meer:

- Informatie over jeugdabonnement
- Informatie over de online Bibliotheek
- Informatie over Jeugdbibliotheek.nl

De Jeugdbibliotheek via www.jeugdbibliotheek.nl/wordlid met daarin:

- Informatie over abonnementen

Exploitatie

In de gesprekken over het opstarten van de samenwerking gaat het idealiter eerst over de inhoud, en dan over de financiering. Om kosten en financiering inzichtelijk te maken voor de Bibliotheek, de school en de gemeente is het exploitatiemodel de Bibliotheek *op school* voortgezet onderwijs ontwikkeld. Dit model sluit nauw aan bij de richtlijnen bij de aanpak van de Bibliotheek *op school*, en geeft ook een onderbouwing van de vraag hoe de kosten tussen de Bibliotheek en de school verdeeld kunnen worden. Dit helpt bibliotheken om afspraken op maat te maken met de scholen en mogelijk de gemeente.

Het model wordt door de Bibliotheek ingevuld naar de eigen mogelijkheden en tarieven en daarna aangepast aan de wensen van de school. In de Bibliotheek wordt het model gezamenlijk ingevuld door de financiële controller, manager educatie en specialist onderwijs/projectleider de Bibliotheek *op school*.

De POI kan bibliotheken ondersteunen bij het duiden of invullen van het exploitatiemodel.

>> Nuttige bronnen

De toolkit Exploitatie op pro.debibliotheekopschool.nl met daarin onder meer:

- Toelichting *Exploitatiemodel de Bibliotheek op school vo*
- *Exploitatiemodel voor voortgezet onderwijs*
- Animatie over het exploitatiemodel
- Toelichting *Financiering de Bibliotheek op school* (verschijnt in 2024)

Marketing & Communicatie

Om de Bibliotheek *op school* goed te positioneren is het van belang om als Bibliotheek een heldere boodschap uit te dragen over de rol van de Bibliotheek in de samenwerking met het onderwijs. Zorg er allereerst voor dat hierover intern duidelijkheid bestaat (bouwsteen Netwerk & Beleid).

De gesprekken tussen de school en de Bibliotheek zijn de belangrijkste communicatiemomenten. Er zijn verschillende communicatietools ontwikkeld om te helpen het verhaal over de Bibliotheek *op school* op een heldere manier over te brengen en om het onderwijs en andere partners te enthousiasmeren. Verder is er de website www.debibliotheekopschool.nl voor ouders, verzorgers en geïnteresseerden in de aanpak. Voor een consistente communicatie is een eigen huisstijl voor de Bibliotheek *op school* ontwikkeld die in 2024 in afstemming met de vernieuwde huisstijl van bibliotheken wordt geactualiseerd.

>> Nuttige bronnen

De toolkit Marketing & Communicatie op pro.debibliotheekopschool.nl waarin onder meer:

- Schrijfwijzer
- Argumentenkaart
- Communicatieplan
- Presentatie *De Bibliotheek op school vo stakeholders*

Logistiek

De bouwsteen Logistiek betreft met name de logistiek rond de collectie. De logistieke inspanning hangt af van de keuzes die gemaakt zijn bij de bouwsteen Leesomgeving & Collectie. Met name bij de keuze voor wisselcollecties of het werken met reserveringen en brengen van die reserveringen naar de school zal de Bibliotheek moeten nadenken over opslag, verwerking en vervoer. In veel provincies zal de POI het transport kunnen uitvoeren als onderdeel van haar wettelijke taak.

Een andere vorm van logistiek is de mobiliteit van leesmediaconsulenten. In veel gevallen zal de Bibliotheek moeten nadenken over de beschikbaarheid van vervoersmiddelen voor de leesmediaconsulent. Hoe beter dit geregeld is, hoe efficiënter zij kunnen omgaan met schoolbezoeken. Zeker als er meer scholen per dag worden bezocht geldt: reistijd is werktijd.

4. De rol van de leesmediaconsulent binnen de Bibliotheek op school

Bij het vo kan het lastig zijn om samen te werken met de hele school in plaats van met alleen een bevlogen sectie Nederlands. Ook als de school alleen een deel van de dienstverlening afneemt, kan de impact van de samenwerking op de leerlingen kleiner zijn dan gehoopt.

Om verandering te brengen in deze situatie zoeken bibliotheken naar een doorontwikkeling van de van de aanpak de Bibliotheek op school. Die spitst zich toe op de rol van de leesmediaconsulent op basis van een verandering in de samenwerking. In die samenwerking wordt een actievere rol van de hele school gevraagd, zowel in beleid (er wordt de school gevraagd wat hun visie is op leesbevordering, en welke ambitie daarbij hoort) als in de uitvoering (er wordt meer verwacht van de docenten op het gebied van leesbevordering). Als een school deze verandering niet wil of kan doorvoeren, kan de Bibliotheek ervoor kiezen om haar inspanning ook terug te brengen.

Lukt het wel om op een nieuwe manier samen te werken met de school, dan kunnen de school en de Bibliotheek afstemmen wat er nodig is voor deze samenwerking. Heeft de school een sterke visie en een hoge ambitie, en is er daardoor ook al veel gerealiseerd op het gebied van leesbevordering? Dan kan de Bibliotheek de rol van de leesmediaconsulent hierop aanpassen. Is het ambitieniveau hoog, maar ontbreekt er nog een visie, en zijn docenten weinig vertrouwd met de principes van leesbevordering? Dan vraagt dit weer een andere rol van de leesmediaconsulent.

Grofweg zijn er drie niveau's te onderscheiden. Deze kunnen naast elkaar bestaan binnen de Bibliotheek en ook binnen de samenwerking met een school. Elk niveau heeft een andere focus: uitvoerend (gericht op de leerlingen), ondersteunend (gericht op de docenten) en adviserend (gericht op de school).

Het model hieronder is met nadruk bedoeld als input voor het denkproces binnen bibliotheken over de doorontwikkeling van de aanpak, niet als richtlijn².

	Uitvoerend	Ondersteunend	Adviserend
Focus	Leerlingen	Leerkrachten	School
Insteek	Instrueren en enthousiasmeren	Inspireren en begeleiden	Veranderen en borgen
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Activiteiten leesbevordering in de klas • Boekpromoties • Activiteiten leesbevordering in de Bibliotheek • Inrichten en beheren schoolbibliotheek 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorbeeldactiviteiten leesbevordering in de klas (zoals een boekenkring) • Workshops voor docenten • Leesgesprekken voeren als input voor docenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Advisering bij leesbeleidsplan • Bijdragen aan verandertraject, bijvoorbeeld implementatie effectief leesonderwijs • Deelname leesteam • Deelname leerteam
Profiel ³	Mbo+ Leesmediaconsulent start-bekwaam	Hbo Leesmediaconsulent bekwaam	Hbo+ Leesmediaconsulent expert
Scholing	<ul style="list-style-type: none"> • Training <i>Leesmediaconsulent de Bibliotheek op school vo</i> • Nascholing <i>Van uitvoerder naar gesprekspartner</i> • Nascholing <i>Didactiek voor leesmediaconsulent</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Training <i>Leesmediaconsulent de Bibliotheek op school vo</i> • Nascholing <i>Werken met rijke teksten en de leesmediaconsulent</i> • Nascholing <i>Leesplezier in het vmbo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Training <i>Leesmediaconsulent de Bibliotheek op school vo</i> • Nascholing <i>Werken met rijke teksten en de leesmediaconsulent</i> • Nascholing <i>Onderwijsrelaties bouwen en borgen</i>

2 - Naast de handreiking *De professionele leesmediaconsulent*, waarin vijf rollen staan (adviseur, bouwer, trainer, expert, verbinder), hanteert Stadkamer Zwolle een model waarin de volgende vier rollen worden genoemd: uitvoerder, trainer, adviseur en makelaar.

3 - Deze profielen zullen nog veranderen wanneer de nieuwe handreiking *De professionele leesmediaconsulent* bij de Bibliotheek wordt geïmplementeerd. Hierin wordt namelijk een koppeling gemaakt met de generieke functiewaardering van de bibliotheekbranche.

5. Het netwerk van de Bibliotheek op school

Sinds de start van het programma Kunst van Lezen, dat deel uitmaakt van het programma Tel mee met Taal en waar de Bibliotheek *op school* onder valt, wordt benadrukt dat het opbouwen van netwerken van leesbevordering van groot belang is. In dit laatste hoofdstuk schetsen we het netwerk dat verantwoordelijk is voor de ondersteunde uitvoering van de Bibliotheek *op school*.

Landelijk

Stichting Lezen

Stichting Lezen coördineert BoekStart en de Bibliotheek *op school*. Stichting Lezen hanteert de landelijke subsidie voor deze programma's. Onderdeel hiervan zijn directe subsidies aan bibliotheken voor het opzetten van nieuwe locaties voor BoekStart en de Bibliotheek *op school*, aan te vragen via de POI. Stichting Lezen ondersteunt het landelijk kernteam (zie 'SPN') en ontwikkelt ook de trainingen voor medewerkers van BoekStart en de Bibliotheek *op school*. Daarnaast is Stichting Lezen het expertisecentrum op het gebied van lezen en leesbevordering. Op www.lezen.nl zijn talloze publicaties te vinden, van onderzoeksrapporten tot infographics. Daarnaast is een deel van de site gewijd aan het samenvatten van wat er uit onderzoek bekend is over lezen en leesbevordering. Ten slotte is er de website www.lezeninhetvmbo.nl, waarop alle informatie over effectief leesonderwijs is te vinden.

SPN

De Samenwerkende POI's Nederland hebben een belangrijke rol in de ondersteuning van de programma's BoekStart en de Bibliotheek *op school*. Een landelijk kernteam, bestaande uit medewerkers van verschillende POI's en specialisten van Stichting Lezen, onderhoudt en ontwikkelt de infrastructuur en instrumenten voor de verschillende bouwstenen. Bibliotheken en POI's kunnen hiervan gebruikmaken bij de implementatie en uitvoering van BoekStart en de Bibliotheek *op school*. Zo zijn er landelijke toolkits voor professionals in bibliotheken en vanaf 2024 ook voor professionals in het onderwijs, (pro.debibliotheekopschool.nl), een website voor ouder(s)/verzorger(s) en belangstellenden (www.debibliotheekopschool.nl), een samenwerkingsplatform voor bibliotheken (www.biebtobieb.nl) en is er een maandelijkse nieuwsbrief (aankomen kan via info-vo@debibliotheekopschool.nl).

KB

De KB, nationale bibliotheek is samen met Stichting Lezen verantwoordelijk voor het programma Kunst van Lezen. Voor met name digitaal lezen en digitale geletterdheid ligt de verantwoordelijkheid bij de KB, nationale bibliotheek.

VOB

De Vereniging van Openbare Bibliotheken is de brancheorganisatie van de bibliotheken en speelt op twee vlakken een rol voor BoekStart en de Bibliotheek *op school*: in de lobby naar de landelijke en lokale politiek, en in het verzorgen van scholing en ontwikkeling. De website www.bibliotheekcampus.nl is de vindplaats van de trainingen die zijn ontwikkeld in het kader van het programma's BoekStart en de Bibliotheek *op school* (zie ook de bouwsteen Expertise).

Provinciaal

POI

De POI heeft bij elke bouwsteen een belangrijke adviserende functie voor bibliotheken die werken met BoekStart en de Bibliotheek *op school*. Er is voor elke aanpak een coördinator aanwezig binnen de POI, die in verbinding staat met het kernteam en Stichting Lezen en de lokale bibliotheken in het eigen werkgebied. Houd wel rekening met verschillen tussen POI's, vanwege de omvang van de organisatie en specifieke provinciale opdrachten.

Lokaal

Gemeente

De gemeente financiert de Bibliotheek en heeft daarmee een belangrijke rol. BoekStart en de Bibliotheek *op school* vallen niet per definitie binnen deze financiering, en in het bijzonder geldt voor het voortgezet onderwijs dat de gemeente hier niet verantwoordelijk voor is. Het is dus extra belangrijk dat de bibliotheekdirectie met de gemeente een (apart) gesprek voert over het belang van deze aanpakken en de mogelijkheden voor financiering. Dit gesprek gaat dus niet over onderwijsinhoud maar kan wel gaan over het voorkomen van laaggeletterdheid, het vergroten van kansen op schoolsucces en arbeidsmarkt, en het verminderen van kansenongelijkheid en armoede. Dit zijn onderwerpen die voor de gemeente belangrijk zijn. Denk er hierbij ook aan dat de ambtenaar van Cultuur en de ambtenaar van Onderwijs niet altijd contact hebben met elkaar en nodig beiden uit. Veelgebruikte extra subsidiebronnen zijn het Nationaal Programma Onderwijs, Masterplan Basisvaardigheden en fondsen voor het stimuleren van gelijke kansen en de preventie van laaggeletterdheid.

Schoolbestuur

Veruit de meeste scholen vallen onder een groter schoolbestuur of scholenkoepels. Deze besturen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van onderwijs op die scholen, en zijn daarom een belangrijke partij in het lokale netwerk rond leesbevordering. De meeste scholenkoepels hebben een kwaliteitsmanager of -medewerker. Die kan de aanpak de Bibliotheek *op school* onder de aandacht brengen van alle scholen die deel uitmaken van de koepel. Voor de adressen kijk op www.duo.nl.

School

Er is al veel geschreven over de school in deze handleiding. Ze is de directe samenwerkingspartner van de Bibliotheek, en de impact van de aanpak hangt in grote mate af van de inzet van de school. Het is daarom goed om, binnen deze samenwerking, als Bibliotheek niet te snel genoegen te nemen met dingen.